DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)
14. juli 1998 *

I sag C-385/96,

angående en anmodning, som Amtsgericht Aachen (Tyskland) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende straffesag mod

Hermann Josef Goerres

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 14 i Rådets direktiv 79/112/EØF af 18. december 1978 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler bestemt til den endelige forbruger samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT 1979 L 33, s. 1),

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C. Gulmann, og dommerne J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward (refererende dommer), J.-P. Puissochet og L. Sevón,

generaladvokat: G. Cosmas
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

* Processprog: tysk.

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— den belgiske regering ved kontorchef Jan Devadder, Juridisk Tjeneste, Ministeriet for Udenrigsanliggender, Udenrigshandel og Udviklingssamarbejde, som befuldmægtiget

— den franske regering ved kontorchef Catherine de Salins og fuldmægtig Régine Loosli-Surrans, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede

— den østrigske regering ved ambassadør Franz Cede, Forbundsudenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— den svenske regering ved afdelingschef Lotta Nordling, Udenrigshandelsafdelingen, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Claudia Schmidt, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 10. december 1997 er afgivet mundtlige indlæg af H. J. Goerres ved advokat Stefan Gehrold, Dinklage, af den franske regering ved Régine Loosli-Surrans, og af Kommissionen ved Claudia Schmidt,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 19. februar 1998,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 6. november 1996, indgået til Domstolen den 28. november 1996, har Amtsgericht Aachen i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 14 i Rådets direktiv 79/112/EØF af 18. december 1978 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler bestemt til den endelige forbruger samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT 1979 L 33, s. 1, herefter »direktivet«).

2 Spørgsmålene er blevet rejst i en straffesag, som Oberkreisdirektor des Kreises Aachen (herefter »Oberkreisdirektor«) har anlagt mod H. J. Goerres, der er sat under tiltale for — i strid med bestemmelserne i § 3, stk. 3, i Verordnung über die Kennzeichnung von Lebensmitteln (den tyske bekendtgørelse om mærkning af levnedsmidler, herefter »LMKV«) — i sin forretning i Tyskland at have udbudt forskellige fødevarer til salg, som ikke var mærket på tysk, men udelukkende på fransk, italiensk eller engelsk.

Bestemmelserne i tysk ret

3 I henhold til LMKV's § 3, stk. 3, første punktum, skal angivelser som varebetegnelsen, fabrikantens navn eller firmanavn og adresse, ingredienslisten eller holdbarhedsdatoen »være anført på et iøjnefaldende sted på færdigpakningen eller på en vedhæftet etiket, være affattet på tysk og være let forståelige, let læselige og ikke kunne udslettes«. I henhold til § 3, stk. 3, andet punktum, kan oplysningerne »også

være anført på et andet let forståeligt sprog, medmindre det strider mod forbrugernes krav på information«.

4 LMKV's § 3, stk. 3, andet punktum, blev tilføjet i 1992 med henblik på at tillade mærkning »på tysk eller på et andet let forståeligt sprog« (jf. den tyske regerings bemærkninger til ændringen af LMKV i Bundesratdrucksache nr. 563/92 af 14.8.1992, s. 11).

Hovedsagens faktiske omstændigheder

5 H. J. Goerres driver en levnedsmiddelforretning i Eschweiler i nærheden af Aachen. Den 13. januar 1995 udbød han til salg i sin forretning en række produkter, som ikke var mærket på tysk, men kun på fransk, italiensk eller engelsk. Det drejede sig bl.a. om følgende produkter: »Fanta orange, soda au jus d'orange« (mærket på fransk), »Corn Flakes« (mærket på italiensk og fransk), »I Pelati Di San Marzano — il Vero Gusto del Pomodoro« (mærket på italiensk), »Pasta sauce with olives and capers« (mærket på engelsk).

6 Den 6. juli 1995 traf Oberkreisdirektor en afgørelse, hvorved han pålagde H. J. Goerres en administrativ bøde på 2 000 DEM for overtrædelse af LMKV's § 3, stk. 3.

7 H. J. Goerres indbragte afgørelsen for Amtsgericht Aachen. Under henvisning til et juridisk responsum af 14. juli 1994, som var affattet af professor Meinhard Hilf, Hamburgs Universitet, gjorde han gældende, at anvendelsen af et bestemt sprog

ikke kunne påbydes, idet det afgørende kriterium i henhold til direktivets artikel 14 var mærkningens egenskab af at være let forståelig, og at mærkning på et andet sprog, for så vidt angår produkter, som er almindeligt kendt i befolkningen, ikke er i strid med kravet om forbrugeroplysning. Han tilføjede, at han i sin forretning, på det sted, hvor de pågældende varer befandt sig, desuden havde opstillet skriftlige anvisninger, skilte eller uddybende mærkninger (»Zusatzschilder«), som indeholdt de krævede oplysninger på tysk.

Direktivets bestemmelser

8 Direktivets artikel 14, stk. 1, bestemmer, at medlemsstaterne, for så vidt angår reglerne for, hvorledes de i artikel 3 og artikel 4, stk. 2, foreskrevne oplysninger skal gives, undlader at fastsætte bestemmelser, der er mere detaljerede end dem, der er anført i artikel 3-11.

9 Direktivets artikel 14, stk. 2, har følgende ordlyd: »Medlemsstaterne drager dog omsorg for at forbyde handel med levnedsmidler på deres område, såfremt de i artikel 3 og artikel 4, stk. 2, foreskrevne oplysninger ikke er anført på et for køberen let forståeligt sprog, medmindre oplysningerne meddeles køberen på anden måde. Denne bestemmelse hindrer ikke, at de nævnte oplysninger kan anføres på flere sprog.«

10 I direktivets artikel 3 opregnes de obligatoriske oplysninger, der i princippet skal forefindes på levnedsmidlers etiketter, herunder varebetegnelse, ingrediensliste, nettoindhold, dato for den mindste holdbarhed, særlige opbevarings- og anvendelsesforskrifter, navn eller firmanavn og adresse på fabrikanten eller pakkevirksomheden eller på en forhandler, det sted, hvor levnedsmidlet har oprindelse eller kommer fra, samt en brugsanvisning i de tilfælde, hvor det pågældende levnedsmiddel ikke vil kunne anvendes på rette måde, såfremt en sådan ikke findes.

Artikel 4-14 indeholder særregler, definitioner eller undtagelser til de obligatoriske oplysninger i artikel 3.

11 I henhold til direktivets 4, stk. 2, kan der ved fællesskabsbestemmelser, som finder anvendelse på bestemte levnedsmidler, foreskrives yderligere obligatoriske oplysninger.

12 Den 27. januar 1997 udstedte Europa-Parlamentet og Rådet direktiv 97/4/EF om ændring af direktiv 79/112 (EFT L 43, s. 21). I ændringsdirektivets artikel 1 bestemmes det, at direktivets artikel 14, stk. 2, udgår, og at der indsættes en ny artikel 13a, som navnlig stiller krav om mærkning af levnedsmidler på et for forbrugeren let forståeligt sprog, og som tillader medlemsstaterne, under overholdelse af reglerne i traktaten, at kræve, at de i direktivet foreskrevne angivelser som minimum figurerer på ét eller flere af de officielle EF-sprog.

13 Amtsgericht Aachen nærede tvivl om fortolkningen af direktivets artikel 14 og besluttede derfor at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Handler en forretningsdrivende i overensstemmelse med artikel 14 i Rådets direktiv 79/112/EØF om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler, når han i Forbundsrepublikken Tyskland bringer levnedsmidler i omsætning, som er mærket på italiensk, fransk eller engelsk?

2) Hvis ikke, opfylder den forretningsdrivende da kravene i artikel 14 i direktiv 79/112/EØF, såfremt han i sin forretning på det sted, hvor den pågældende vare befinder sig, anbringer et ekstra skilt 'Zusatzschild', hvorpå de foreskrevne oplysninger er anført på tysk?«

14 Indledningsvis bemærkes, at Domstolen ikke, når den træffer afgørelse i en sag i medfør af traktatens artikel 177, er kompetent til at anvende fællesskabsreglerne på et konkret tilfælde. Den kan imidlertid forsyne den nationale retsinstans med alle fortolkningsmomenter vedrørende fællesskabsretten, som kan komme denne instans til nytte ved vurderingen af de nationale bestemmelsers virkninger (jf. bl.a. dom af 24.9.1987, sag 37/86, Coenen, Sml. s. 3589, præmis 8).

15 På baggrund af oplysningerne i hovedsagen ønsker den forelæggende ret således med sit første spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om direktivets artikel 14 er til hinder for nationale bestemmelser, som påbyder anvendelse af et bestemt sprog til mærkning af levnedsmidler, men som også giver adgang til at anvende et andet for køberne let forståeligt sprog. Dernæst ønsker den med sit andet spørgsmål oplyst, om det forhold, at der på det sted i forretningen, hvor det pågældende produkt befinder sig, anbringes et ekstra skilt (»Zusatzschild«), som indeholder de krævede oplysninger i et let forståeligt sprog, kan sikre forbrugerne de fornødne oplysninger.

Det første spørgsmål

16 Det bemærkes, at Domstolen i dom af 18. juni 1991 (sag C-369/89, Piageme m.fl., Sml. I, s. 2871) har fastslået, at EØF-traktatens artikel 30 og direktivets artikel 14 er til hinder for, at der i henhold til nationale regler udelukkende skal anvendes et bestemt sprog ved mærkning af levnedsmidler, uden at der gives mulighed for anvendelse af et andet sprog, der let forstås af køberne, eller for, at køberne sikres de nødvendige oplysninger på anden måde.

17 Domstolen har endvidere i dom af 12. oktober 1995 (sag C-85/94, Piageme m.fl., Sml. I, s. 2955, herefter »Piageme II-dommen«) fastslået, at direktivets artikel 14 er til hinder for, at en medlemsstat for at sikre anvendelsen af et for køberen let

forståeligt sprog stiller krav om anvendelse af et sprog, som overvejende tales i det område, hvor produktet udbydes til salg, selv om samtidig anvendelse af et andet sprog ikke derved udelukkes.

18 I modsætning til de regler, de nævnte sager drejede sig om, er der i den foreliggende sag tale om nationale bestemmelser, som, samtidig med at de påbyder anvendelse af et bestemt sprog ved mærkning af levnedsmidler, også tillader, at der anvendes et andet for køberne let forståeligt sprog. Sådanne bestemmelser pålægger ikke en strengere forpligtelse end anvendelse af et let forståeligt sprog.

19 Det følger heraf, at direktivets artikel 14, for så vidt angår de sproglige krav, ikke er til hinder for sådanne bestemmelser.

20 I den forbindelse bemærkes, at det tilkommer den nationale ret i lyset af samtlige omstændigheder i hver enkelt sag at afgøre, om de anførte oplysninger let kan forstås. Denne bedømmelse skal foretages for hver af de i direktivet påbudte oplysninger og under hensyn til, at direktivet giver mulighed for at angive de påbudte oplysninger ikke blot ved anvendelse af et sprog, men også ved hjælp af andre midler som tegninger, symboler eller piktogrammer (jf. Piageme II-dommen, præmis 27 ff.).

21 Herefter skal det første spørgsmål besvares med, at direktivets artikel 14 ikke er til hinder for nationale bestemmelser, som for så vidt angår de sproglige krav, påbyder anvendelse af et bestemt sprog til mærkning af levnedsmidler, men som også giver adgang til at anvende et andet for køberne let forståeligt sprog.

Det andet spørgsmål

22 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om det forhold, at der på det sted i forretningen, hvor det pågældende produkt befinder sig, anbringes et ekstra skilt (»Zusatzschild«), som indeholder de krævede oplysninger i et let forståeligt sprog, kan sikre forbrugerne de fornødne oplysninger.

23 I denne forbindelse skal det blot bemærkes, at Domstolen i Piageme II-dommens præmis 26 har udtalt, at forbrugerbeskyttelsen ikke sikres ved oplysninger, der ikke er anført ved mærkningen, såsom oplysninger, der gives på salgsstedet eller under omfattende oplysningskampagner.

24 Domstolen nåede til dette resultat ud fra den betragtning, at formålet med direktivets artikel 14, som er at sikre forbrugeroplysningen og forbrugerbeskyttelsen, ikke ville blive nået, hvis ikke forbrugerne til enhver tid kunne få kendskab til alle de i direktivet påbudte oplysninger, ikke alene ved køb af varen, men også når den forbruges. Desuden udtalte Domstolen, at den endelige forbruger ikke nødvendigvis er den samme, som har købt levnedsmidlerne (jf. Piageme II-dommen, præmis 23, 24 og 25).

25 Det andet spørgsmål skal herefter besvares med, at alle de i direktivet påbudte oplysninger ved mærkningen skal anføres i et for medlemsstatens eller områdets forbrugere let forståeligt sprog eller ved hjælp af andre midler som tegninger, symboler eller piktogrammer. Et ekstra skilt (»Zusatzschild«), som anbringes på det sted i forretningen, hvor det pågældende produkt befinder sig, er ikke en tilstrækkelig foranstaltning med henblik på at sikre den endelige forbruger den fornødne information og beskyttelse.

Sagens omkostninger

26 De udgifter, der er afholdt af den belgiske, den franske, den østrigske og den svenske regering samt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Amtsgericht Aachen ved kendelse af 6. november 1996, for ret:

1) Artikel 14 i Rådets direktiv 79/112/EØF af 18. december 1978 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler bestemt til den endelige forbruger samt om reklame for sådanne levnedsmidler er ikke til hinder for nationale bestemmelser, som, for så vidt angår de sproglige krav, påbyder anvendelse af et bestemt sprog til mærkning af levnedsmidler, men som også giver adgang til at anvende et andet for køberne let forståeligt sprog.

2) Alle de i direktiv 79/112 påbudte oplysninger skal ved mærkningen anføres i et for medlemsstatens eller områdets forbrugere let forståeligt sprog eller ved hjælp af andre midler som tegninger, symboler eller piktogrammer. Et ekstra skilt (»Zusatzschild«), som anbringes på det sted i forretningen, hvor det pågældende produkt befinder sig, er ikke en tilstrækkelig foranstaltning

med henblik på at sikre den endelige forbruger den fornødne information og beskyttelse.

Gulmann Moitinho de Almeida Edward

Puissochet Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. juli 1998.

R. Grass C. Gulmann

Justitssekretær Formand for Femte Afdeling